

HE 154/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poronhoitajien sijaisavusta vuonna 2014 ja maatalousyrittäjän eläkelain 114 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki poronhoitajien sijaisavusta vuonna 2014. Sijaisapujärjestelmä vuonna 2014 olisi pääosin vastaava kuin vuosina 2010—2012 toteutussa määräaikaisessa kokeilussa.

Ehdotettu laki koskisi poronhoitajaa, jolla on maatalousyrittäjän eläkelaiassa tarkoitettu pakollinen maatalousyrittäjän eläkevakuutus tai vireillä hakemus sen saamiseksi ja jolla on vähintään 50 lukuporoa.

Poronhoitaja hankkisi itselleen haluamansa sijaisen silloin, kun hän tarvitsee poronhoitotöihin sijaisapua sairauden tai tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyyden johdosta. Maatalousyrittäjien eläkelaitos korvaisi hänelle tästä aiheutuneita kustannuksia jälkikäteen tehdyn hakemuksen perusteella valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrära-

han rajoissa. Korvausta voitaisiin suorittaa kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet niiden sijaisapujankohtana välttämättömien poronhoitotöiden hoitamisesta, jotka poronhoitaja olisi itse suorittanut ilman työkyvyttömyyttä omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maatalousyrittäjän eläkelakia siten, että Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tehtäviin lisätään poronhoitajien sijaisavun toimeenpanoon liittyvät tehtävät.

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 NYKYTILA	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	3
1.2 Nykytilan arviointi.....	3
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	4
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	4
3.1 Taloudelliset vaikutukset.....	4
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	5
3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	5
4 ASIAN VALMISTELU	5
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	5
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	5
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	5
1.1 Laki poronhoitajien sijaisavusta vuonna 2014	5
1.2 Maatalousyrittäjän eläkelaki.....	11
2 VOIMAANTULO	11
LAKIEHDOTUKSET	12
Laki poronhoitajien sijaisavusta vuonna 2014.....	12
Laki maatalousyrittäjän eläkelain 114 §:n muuttamisesta	16
LIITE.....	17
RINNAKKAISTEKSTI	17
Laki maatalousyrittäjän eläkelain 114 §:n muuttamisesta	17

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Poronhoidolla on suuri merkitys poronhoitoalueelle. Se turvaa Pohjois-Suomen muuttotappioalueiden asutuksen säilymistä ja on saamelaisen kulttuurin säilyttämisen välttämätön edellytys. Poronhoitotyö on muuttunut entistä sitovammaksi ja poronhoitajien työ määrä on kasvanut. Lisäksi poronhoitajien keski-ikä on kohonnut, mikä osaltaan vaikuttaa heidän työssä jaksamiseensa. Vuoden 2010 alusta käynnistettiin kolmivuotinen poronhoitajien sijaisapukokeilu. Sen tavoitteena oli selvittää, miten sijaisapujärjestelmällä pystyttäisiin parhaiten tukemaan poronhoitajan työssä jaksamista, parantamaan poronhoidon harjoittamisen edellytyksiä ja auttamaan elinkeinon jatkuvuuden turvaamisessa. Kokeilun toimeenpanosta vastasi Mela ja sen yleinen johto ja ohjaus kuuluivat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle. Kokeilu päättyi vuoden 2012 lopussa.

Poronhoitajien sijaisapukokeilusta annetun lain (1265/2009) mukaan poronhoitajalle voitiin korvata valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa kustannuksia, jotka hänelle aiheutuivat siitä, että hän hankki itselleen sijaisen poronhoitotöihin, kun sijaisavun tarve johtui hänen sairautensa tai tapaturman aiheuttamasta työkyvyttömyydestään. Korvauksen enimmäismäärä oli 17 euroa tunnilta vuoden 2010 tasossa. Enimmäismäärä tarkistettiin vuosittain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:n 1 momentissa tarkoitettulla palkkakertoimella.

Korvattavien sijaisaputuntien enimmäismäärä vahvistettiin vuosittain sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella. Kokeilun ensimmäisenä vuonna sijaisaputuntien enimmäismäärä oli 40 tuntia ja kahtena viimeisenä vuonna 150 tuntia poronhoitajaa kohden. Kokeiluun oli vuosittain varattu 300 000 euron suuruinen kahden vuoden siirtomääräraha.

1.2 Nykytilan arviointi

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että poronhoitajien sijaisapukokeilusta laaditaan selvitys ja arvioidaan kokeilun vakinaistamisedellytykset.

Melassa laadittiin kokeilusta selvitys, joka valmistui helmikuun lopussa 2012. Selvityksen mukaan kokeilu on osoittanut, että poronhoitajien sijaisapu on poronhoitajille tarpeellinen ja että se olisi perusteltua säätää pysyväksi järjestelmäksi. Sijaisavun vakinaistaminen tukisi poronhoitajien työssä jaksamista ja vähentäisi ennakkoeläkkeelle siirtymisiä. Se lisäisi myös poronhoitajien yhdenvertaisuutta suhteessa muiden tuotantoeläinten kasvattajiin kuten maatalousyrittäjiin ja turkistuottajiin.

Porojen talvitarhaus on vakiintunut jokatalsiviseksi käytännöksi etenkin poronhoitoalueen keski- ja eteläosassa. Tarhoissa olevat porot ovat talvisin täysin riippuvaisia ihmisten huolenpidosta. Myös muu poronhoitotyö on sesonkilountoista ja sairastuminen sesonkikautena vaarantaa poronhoitajan toimeentulon. Poronhoitajan sairastuminen voi olla kohtalokasta niin poroille kuin hänelle itselleen. Jollei poronhoitaja saa apua porojen hoitoon, eläimet voivat jäädä hoidotta ja kärsivät. Jos poronhoitaja työskentelee sairaana, sairaus voi pahentua ja pitkittyä. Ennen sijaisapukokeilua poronhoitajat työskentelivät poronhoitotöissä hyvinkin sairaina, sillä heillä on alhaisen tulotasonsa vuoksi puutteelliset mahdollisuudet palkata ulkopuolista apua.

Sijaisapukokeilusta tehdyn selvityksen mukaan kokeilulain mukainen järjestelmä on pääosin osoittautunut toimivaksi. Poronhoitajat ovat tosin toivoneet, että sijaisavun saantiperusteita laajennettaisiin koskemaan muitakin tilanteita kuin poronhoitajan sairaudesta tai tapaturmasta aiheutunutta työkyvyttömyyttä. Laajentamiseen ei kuitenkaan valtion nykyisessä taloustilanteessa ole mahdollisuutta. Lisäksi poronhoitajat ovat esittäneet

järjestelmää muutettavaksi niin, että Mela maksaisi korvauksen suoraan sijaisaputyön tekijälle eikä korvauksen hakijalle. Sijaisavusta tehdyn selvityksen mukaan silloin olisi vaarana, että sijaisavun suorittaneiden työntekijöiden katsottaisiin olevan työsuhteessa Melaan. Ehdotettu muutos lisäisi myös merkittävästi järjestelmän hallinnointityötä ja siitä aiheutuvia kustannuksia, sillä Melan olisi vaikeampaa todeta työ tehdyksi kuin sijaisapua käyttäneen poronhoitajan.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on tukea poronhoitajan työssä jaksamista, terveyttä ja toimintakykyä ja siten parantaa poronhoidon harjoittamisen edellytyksiä. Tavoitteena on myös lisätä poronhoitajien yhdenvertaisuutta maatalousyrittäjiin ja turkistuottajiin nähden. Maatalousyrittäjien lomituspalveluista säädetään laissa 1231/1996 ja turkistuottajien lomituspalveluista laissa 1264/2009.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki poronhoitajien sijaisavusta vuonna 2014. Järjestelmä toimisi pääosin samalla tavalla kuin sitä edeltänyt kokeilu.

Sijaisapua saisi poronhoitaja, jolla on maatalousyrittäjän eläkelain 10 §:ssä tarkoitettu, niin kutsuttu pakollinen MYEL-vakuutus tai vireillä hakemus sen saamiseksi. Kokeilussa epäkohtana pidettiin kokeilulaissa säädettyä edellytystä, että henkilöllä tuli itsellään olla vähintään 50 lukuporoa. Poronhoitokulttuurissa on yleistä, että hyvinkin nuorten lasten nimissä on omia poroja. Tosiasiallinen hoitovastuu alaikäisen lapsen nimissä olevista poroista on kuitenkin lapsen vanhemmalla. Tämän johdosta ehdotetaan, että lukuporojen vähimmäismäärässä otettaisiin huomioon myös poronhoitajalle sukua suoraan alenevassa polvessa olevan ja hänen taloudeensa vakinaisesti elävän alle 18-vuotiaan henkilön lukuporot edellyttäen, että poronhoitajalla itsellään on vähintään yksi lukuporo.

Poronhoitaja järjestäisi itselleen haluamansa sijaisen, kun hän tarvitsee poronhoitotöihin sijaisapua sairauden tai tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyyden johdosta. Tästä hänelle aiheutuneita kustannuksia korvattaisiin jälkikäteen maksettavalla sijaisapukor-

vauksella. Korvausta voitaisiin suorittaa kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet niiden sijaisapuaajankohtana välttämättömien poronhoitotöiden hoitamisesta, jotka poronhoitaja olisi itse suorittanut ilman työkyvyttömyyttä omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lu-kuun.

Kustannusten korvaaminen edellyttäisi, että sijaisena on toiminut muu henkilö kuin poronhoitajan perheenjäsen. Korvausta ei suoritettaisi, jos poronhoitajan perheenjäsenellä on ollut mahdollisuus huolehtia ja edellytyksiä suoritua sijaisapuun sisältyvistä tehtävistä. Korvausta ei myöskään suoritettaisi muun muassa sellaisista poronhoitotöistä, joiden toteuttamiseen on myönnetty muuta julkista rahoitustukea tai joissa kyse on porotuotteen jalostuksesta, ellei kyse ole jalostettavan porotuotteen säilyvyyden kannalta välttämättömästä työstä.

Korvaus kattaisi poronhoitajalle sijaisavun järjestämisestä aiheutuneet kustannukset siltä osin kuin ne eivät ylitä laissa säädettyä enimmäismäärää. Korvaus voisi olla enintään 17 euroa tunnilta vuoden 2010 tasossa.

Korvattavien sijaisaputuntien enimmäismäärä olisi sama kuin vuosina 2011 ja 2012 eli 150 tuntia poronhoitajaa kohden.

Kustannusten korvausta haettaisiin Melalta, joka antaisi asiassa valituskelpoisen päätöksen ja maksaisi sijaisapukorvauksen poronhoitajalle.

Melalle suoritettaisiin valtion varoista sen poronhoitajille maksamat korvaukset sekä kohtuullinen korvaus sijaisapujärjestelmän toimeenpanosta aiheutuviin hallintokustannuksiin.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin on varattu 300 000 euron suuruinen kahden vuoden siirtomääräraha momentilla 33.80.42. (Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin). Lisäksi talousarvioesityksessä momentilla 33.80.50. (Valtion korvaus maatalousyrittäjien, turkistuottajien ja poronhoitajien lomituspalvelujen hallintomenoihin) olevaan kiinteään määrärahaan sisältyy, vastaavasti kuten edeltävän kokeilun aikana,

58 000 euroa turkistuottajien lomituspalveluista ja poronhoitajien sijaisavusta Melalle aiheutuviin hallintokustannuksiin maksettavaa osuutta.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Poronhoitajien sijaisapukorvauspäätösten tekeminen on edeltävän kokeilun tapaan tarkoitus keskittää Melassa pääasiassa kahdelle poronhoitoalueen asiamiehelle. Näin päätöksenteko tapahtuisi paikallisesti lähellä palvelunkäyttäjää.

3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Pakollisesti eläkevakuutettuja poronhoitajia oli vuoden 2012 lopussa noin 1060 kpl. Heistä noin 830:llä oli itsellään sijaisapuun vaadittava porolukumäärä eli vähintään 50 luku-poroa poronhoitovuonna 2011—2012. Tilastoista ei saada tietoa siitä, kuinka paljon on sellaisia poronhoitajia, joilla lukuporojen vähimmäismäärä täyttyy vain yhdessä esimerkiksi hänen alaikäisen lapsensa omistamien porojen kanssa. Esityksen valmistelun yhteydessä on arvioitu, että noin 200 poronhoitajaa tulisi käyttämään sijaisapua.

Sijaisapu tukisi poronhoitajien työssä jaksamista. Lisäksi se edistäisi poronhoitajien mahdollisuutta harjoittaa elinkeinoaan ja hankkia sillä toimeentulonsa, mikä on poronhoitoelinkeinon jatkuvuuden edellytys. Etenkin poronhoitotyön kausittaisen työhuipun aikana yhden poronhoitajan sairastuminen voi hankaloittaa koko paliskunnan poronhoitotyötä. Poronhoidolla on suuri merkitys poronhoitoalueelle, sillä se turvaa Pohjois-Suomen muuttotappioalueiden asutuksen säilymistä ja kuuluu olennaisena osana perustuslain turvaamaan saamelaisien kulttuurimuo-
toon.

4 Asian valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Melan kanssa. Valmistelun yhteydessä on kuultu Paliskuntain yhdistystä, Saamelaiskäräjiä sekä Suomen Porosaamelaiset ry:tä.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki poronhoitajien sijaisavusta vuonna 2014

1 §. Lain soveltamisala. Pykälä sisältää poronhoitajan sijaisavun peruselementit samantapaisina kuin ne ovat olleet poronhoitajien sijaisapukokeilussa. Poronhoitaja hankkii itse sijaisensa ja saa siihen korvausta valtion varoista. Sijaisapujärjestelmä on tarkoitus rahoittaa valtion talousarvioon varattavalla kahden vuoden siirtomäärärahalta. Koska siirtomäärärahaa ei saa ylittää, poronhoitajalle ei voida säätää ehdotonta oikeutta saada sijaisapukorvausta.

Poronhoitajat ovat pitäneet tärkeänä, että he saavat itse valita sijaisensa. Poronhoito-

työssä sijaiselta vaaditaan hyvää paikallistuntemusta, sillä poronhoitotavat vaihtelevat alueittain ja paliskunnittain.

2 §. Poronhoitaja. Pykälässä määritellään sijaisavun kohderyhmäksi yrittäjinä toimivat poronhoitajat. Yrittäjän lakisääteinen eläkevakuutus osoittaa yrittäjästatuksen. Poronhoitajat kuuluvat maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 10 §:n mukaisen vakuutuksen eli niin kutsutun pakollisen MYEL-vakuutuksen piiriin.

Yrittäjä voi olla pakollisessa MYEL-vakuutuksessa pääasiassa esimerkiksi metsätalouden harjoittajana, mutta samalla hänet on voitu vakuuttaa sivuelinkeinona harjoittamastaan pienimuotoisesta poronhoidosta. Jotta sijaisapu suunnataan henkilöille, joille poronhoito on yrittäjätoiminnan merkittävä

osa, pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tietty vähimmäisporomäärä. Koska lukuporoja käytetään MYEL-vakuutuksessa työtulon pohjana, on yhdenmukaista käyttää lukuporoja myös sijaisavun saamisen edellytyksenä.

Edeltävästä kokeilusta poikettaisiin siten, että lukuporojen vähimmäismäärässä otettaisiin huomioon myös sellaisen alle 18-vuotiaan henkilön lukuporot, joka on poronhoitajalle sukua suoraan alenevassa polvessa ja elää vakinaisesti hänen talouudessaan. Edellytyksenä olisi, että poronhoitajalla itsellään on vähintään yksi lukuporo. Ottolapsi rinnastettaisiin lapseen. Kokeilusta saatujen kokemusten perusteella muutos on osoittautunut tarpeelliseksi, koska poronhoitokulttuurissa on yleistä, että hyvinkin nuorten lasten nimissä on omia poroja. Tosiasiallinen hoitovastuu alaikäisen lapsen nimissä olevasta porosta on kuitenkin lapsen vanhemmalla.

Porojen omistusoikeus ja vähimmäismäärä tulisi osoittaa sijaisavun suorittamisajankohdalla käytössä olevalla viimeksi vahvistetulla poroluettelolla. Poroluettelon vahvistamisen jälkeen tapahtuneet lukuporojen omistusoikeuden ja määrän muutokset otettaisiin huomioon vain, jos paliskunnan hallitus on ennen sijaisavun suorittamisajankohtaa vahvistanut muutoksen.

3 §. Määritelmät. Pykälässä määritellään lain soveltamisen kannalta keskeiset käsitteet. Määritelmät olisivat vastaavat kuin edeltävässä kokeilussa. Pykälän 1 kohdassa ehdotettua poronhoitotyön määritelmää tarvitaan osoittamaan ne tehtävät, joita varten laissa tarkoitettua sijaisapua voidaan järjestää. Poronhoitotyöllä tarkoitettaisiin MYEL:n mukaan vakuutettavaa poronhoitotyötä. Sellaista on poronhoitotyö, jota tehdään omaan, perheenjäsenen tai paliskunnan lukuun. Työ voi käsittää esimerkiksi porojen paimentamista, kokoamista, erottelua, tarhausta, lisäruokintaa ja merkintää. Poronhoitotyötä on myös aitojen rakentaminen ja korjaus, petovahinkojen etsiminen ja pedontorjuntatyö, viljelysvahinkojen estäminen, teurastus sekä porotuotteiden jalostus, jos työ tehdään omaan, perheenjäsenen tai paliskunnan lukuun. Myös rehun kerääminen lisäruokintaa varten on poronhoitotyötä, jollei kysymys ole viljan viljelytyöstä, joka on otettu huomioon

MYEL-vakuutuksessa viljellyn maatalousmaan työtuloa määriteltäessä.

MYEL-vakuutuksen ulkopuolelle jää poronhoidon yhteydessä harjoitettu toiminta, jota on pidettävä eri yrityksenä. Jos teurastusta varten on esimerkiksi perustettu erillinen osuuskunta, sen lukuun tehty työ ei ole MYEL-vakuutettavaa poronhoitotyötä. Sellaista ei myöskään ole esimerkiksi esteaitojen rakentaminen valtakunnan rajalla eikä niihin liittyvä porokämpin rakennus- ja peruskorjaustyö, koska näitä töitä ei tehdä omaan, perheenjäsenen tai paliskunnan lukuun, vaan esimerkiksi Paliskuntain yhdistyksen lukuun.

Pykälän 2 kohdassa olevaa perheenjäsenen ja sitä täydentävää 3 kohdassa olevaa puolison määritelmää tarvitaan kolmessa tarkoituksessa. Määritelmien avulla täsmentyy, kenen lukuun tehtäviä poronhoitotyöitä voidaan hoitaa laissa tarkoitetulla sijaisavulla sekä se, kuka voi toimia sijaisena. Lisäksi perheenjäsenen käsitettä tarvitaan harkittaessa sitä, olisiko poronhoitajan ollut mahdollista teettää työ perheenjäsenellään.

Perheenjäsenenä pidettäisiin puolisoa ja alle 18-vuotiasta henkilöä, joka elää vakinaisesti poronhoitajan talouudessa ja on poronhoitajalle tai tämän puolisolle sukua suoraan alenevassa polvessa. Ottolapsi rinnastettaisiin lapseen. Puolisolla tarkoitettaisiin aviopuolisoa ja henkilöä, jonka kanssa poronhoitaja jatkuvasti elää yhteisessä talouudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.

4 §. Korvauksen maksamisen edellytykset. Korvauksen maksamisen edellytykset olisivat pääosin samat kuin kokeilussa. Pykälän 1 momentin mukaan edellytyksenä on, että sijaisavun tarve johtuu poronhoitajan sairauden tai tapaturman aiheuttamasta työkyvyttömyydestä.

Kustannusten korvaaminen sijaisavun alkamista seuraavien kuuden peräkkäisen kalenteripäivän jälkeiseltä ajalta edellyttäisi lääkärintodistuksella osoitettua työkyvyttömyyttä. Tältä osin sääntely olisi yhdenmukainen maatalousyrittäjien lomituspalvelulain kanssa.

Pykälän 2 momentista ilmenee, millaisia tehtäviä varten voidaan käyttää laissa tarkoitettua sijaisapua. Sijaisavulla teetetyn poronhoitotyön tulisi olla sijaisapuhetkellä välttämätöntä siten, ettei sitä olisi voinut siirtää

myöhäisempään ajankohtaan. Esimerkiksi ai-tojen rakentaminen ja korjaus tai poronhoi-dossa tarvittavien moottorikelkkojen ja mui-den työvälineiden korjaus eivät useinkaan ole tiettyyn hetkeen sidottuja ja siten sijaisapu-hetkellä välttämättömiä töitä. Jos esimerkiksi moottorikelkka on rikkoutunut kesken kii-reisten poronhoitotöiden, sen korjaamista voitaisiin kuitenkin pitää välttämättömänä.

Sijaisavulla voitaisiin hoitaa sellaisia po-ronhoitotöitä, jotka poronhoitaja olisi suoritanut ilman työkyvyttömyyttä itse omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun. Po-ronhoitoon sisältyy paljon erityisammattitai-toa ja voimaa vaativia tehtäviä, joista usein yksi perheenjäsen huolehtii muidenkin pe-rheenjäsenten puolesta. Poronhoitolain mu-kaan paliskunnan tehtävänä on huolehtia sii-tä, että poronhoitoon kuuluvat työt tulevat tehdyksi. Poronhoitajien tulee osallistua pa-liskunnan lukuun tehtävään työhön, jotta pa-liskunnan muiden osakkaiden etuja ei loukat-taisi. Paliskunnan lukuun tehtävä työ on osal-taan myös omien porojen eteen tehtyä työtä. Siksi on perusteltua ulottaa sijaisapu myös paliskunnan lukuun tehtävään työhön.

Pykälän 3 momentin mukaan poronhoitaja ei voisi saada laissa tarkoitettua korvausta si-nä aikana, jolloin hänelle maksetaan työelä-kelakien mukaista toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä, täyden työky-vyttömyyseläkkeen suuruista kuntoutustukea tai työttömyyseläkettä, sillä sijaisapu on tar-koitettu lähinnä tilapäiseksi katsottaviin työ-kyvyttömyystilanteisiin. Edellä mainituilla eläkejärjestelmillä korvataan henkilön pi-dempiaikaista tai pysyvää ansion alenemaa, eikä siten ole tarkoituksenmukaista, että hän saisi samanaikaisesti ansiotoimintaansa liit-tyvää sijaisapukorvausta. Koska henkilön tu-lee sijaisavun suorittamisajankohtana voida tietää, täyttääkö hän sijaisapukorvauksen saamisen edellytykset, säännös ehdotetaan kirjoitettavaksi siten, että mahdollisesti myö-hemmin samalle ajalle takautuvasti myönnet-tävät eläkkeet eivät estä sijaisapukorvauksen maksamista.

Pykälän 4 momentissa luetellaan tilanteet, joissa korvausta ei makseta. Momentin 1 ja 2 kohta liittyvät perheenjäsenen asemaan po-ronhoitotyössä. Korvausta ei 1 kohdan mu-kaan maksettaisi, jos sijaisena on toiminut

poronhoitajan perheenjäsen eikä 2 kohdan mukaan, jos perheenjäsenellä olisi ollut mah-dollisuus huolehtia töistä, joihin poronhoitaja on hankkinut sijaisen perheen ulkopuolelta. Kun arvioidaan, olisiko puoliso ollut mah-dollisuutta huolehtia sijaisapuun sisältyvistä tehtävistä, on syytä kiinnittää huomiota sii-hen, osallistuuko hän yleensä poronhoitoon ja onko hänellä näissä tehtävissä tarvittavaa ammattitaitoa. Jos puoliso osallistuu poron-hoitoon muutoinkin, hänen voidaan pääsään-töisesti olettaa osallistuvan siihen myös po-ronhoitajan työkyvyttömyystilanteessa eten-kin, jos hänellä itsellään on poroja ja jos hän on MYEL-vakuutettu poronhoitotyöstä. Ala-ikäisen perheenjäsenen ikään on syytä kiin-nittää huomiota, kun harkitaan hänen mah-dollisuuttaan huolehtia sijaisapuun sisältyvis-tä tehtävistä. Alle 15-vuotiaalta lapselta ei voi edellyttää osallistumista poronhoitotyö-hön. Poikkeuksellisia ovat myös ne tilanteet, jolloin alle 18-vuotiaalta lapselta voitaisiin edellyttää poronhoitotöiden suorittamista.

Sijaisapua ei voisi 3 kohdan mukaan käyt-tää sellaisten tehtävien suorittamiseen, joiden toteuttamiseen on myönnetty muuta julkista rahoitustukea. Esimerkiksi aitaamisesta pa-liskunnalle aiheutuviin kustannuksiin myön-netään avustusta porotalouden ja luon-toiselinkeinojen rahoituslain (45/2000) mu-kaisesti. Sen sijaan esimerkiksi maa- ja puu-tarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) 14 §:n mukainen eläinten luku-määrän perusteella myönnetty tuki ei estä si-jaisapukorvauksen myöntämistä poronhoito-työhön, koska kyseessä ei ole tietyn tehtävän suorittamiseen myönnetty tuki.

Sijaisapua ei voisi 4 ja 5 kohdan mukaan käyttää sellaisten tehtävien hoitamiseen, joita paliskunta teettää työsuhteessa, toimeksian-tosuhteessa tai joissa kyse on luottamus- tai hallintotehtävän tai vastaavan hoitamisesta. Paliskunnan luottamus- tai hallintotehtäviä tai vastaavia tehtäviä hoitavat esimerkiksi työnjohtajat, lukumiehet, arviomiehet, po-roisännät, varaisännät, hallituksen muut jäse-net sekä tilintarkastajat ja varatilintarkastajat.

Sijaisapua ei voisi 6 kohdan mukaan käyt-tää porotuotteen jalostukseen, ellei kyse ole jalostettavan porotuotteen säilyvyyden kan-nalta välttämättömästä työstä.

5 §. Korvauksen määrä. Koska sijaisavun rahoittamiseen käytettävää siirtomäärärahaa ei saa ylittää, on varmistettava, että kustannukset pystytään kattamaan käytettävissä olevalla määrärahalla. Lisäksi sijaisapujärjestelmän tulee täyttää yhdenvertaisuuden vaatimukset. Sen vuoksi sijaisapu ehdotetaan rajattavaksi enimmäismäärään, joka olisi sama kaikille poronhoitajille.

Kokeilun aikana selvitettiin, tulisiko sijaisavun enimmäismäärä sitoa porokarjan kokoon. Sekä Suomen porosaamelaiset ry että Paliskuntain yhdistys katsoivat kannanotoissaan, että porojen määrää ei ole tarpeen ottaa huomioon sijaisavun enimmäismäärässä.

Maatalousyrittäjien sijaisavun enimmäismäärä on määritelty päivinä. Poronhoidossa on taas perusteltua sitoa sijaisavun enimmäismäärä tunteihin. Poronhoitotyössä työpäivät voivat olla hyvin eripituisia riippuen sijaisavun ajankohdasta. Kiireisimpinä aikoina työpäivät ovat lähes ympärivuorokautisia ja vastaavasti hiljaisempina aikoina poronhoitotyöt voivat hoitua muutamassa tunnissa.

Valmistelun yhteydessä on arvioitu, että käytettävissä oleva siirtomääräraha riittäisi sijaisapuun, jonka enimmäismäärä on sama kuin vuosina 2011 ja 2012 eli 150 tuntia.

Pykälän 2 momentin mukaan sijaisapukorvaus olisi poronhoitajalle sijaisavun järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten suuruinen, kuitenkin enintään 17 euroa tunnilta vuoden 2010 tasossa. Poronhoitajilta ei perittäisi erillistä sijaisapumaksua toisin kuin maatalousyrittäjiltä, vaan keskimääräinen sijaisapumaksu otettaisiin huomioon enimmäistuntikorvauksen määrässä. Sijaisaputunnilta maksettava enimmäismäärä säilyisi kokeilun aikaisella tasolla.

Pykälän 3 momentissa määritellään sijaisavun järjestämisestä aiheutuneet kustannukset. Momentin 1 kohdassa tarkoitettuja työntekijälle maksettavaan palkkaan liittyviä sosiaaliturvakuluja ovat työnantajan pakollinen sosiaaliturvamaksu sekä pakollinen työeläke-, tapaturma-, työttömyys- ja ryhmähenkivakuutusmaksu. Momentin 2 kohdassa mainitulla työkorvauksella tarkoitetaan enakkoperintälain (1118/1996) 25 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaista työkorvausta.

Pykälän 4 momentin mukaan pykälän 1 momentissa ehdotettu 17 euron määrä vastaa vuoden 2010 palkkakertoimen tasoa, jotta enimmäistuntikorvaus pysyisi täysin edeltävää kokeilua vastaavana.

6 §. Korvauksen hakeminen. Pykälän 1 momentin mukaan korvausta haettaisiin Melalta. Käytännössä hakemuksen voisi toimittaa joko Melan pääkonttoriin tai lähimmälle Melasiamiehelle.

Pykälän 2 momentin mukaan hakemus olisi tehtävä kahden kuukauden kuluessa sijaisapujakson päättymisestä, kuitenkin viimeistään 31 päivänä tammikuuta 2015. Kokeilusta saatujen kokemusten perusteella ehdotetaan säädettäväksi, että korvaus voitaisiin myöntää hakemuksen myöhästymisestä huolimatta, jos korvauksen epääminen myöhästymisen vuoksi olisi kohtuutonta. Tarkoitus on, että tällöinkin korvausta olisi haettava viimeistään 31 päivänä tammikuuta 2015.

Hallintolain (434/2003) 31 §:n mukaan asianosaisen on esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista. Ehdotetun pykälän 3 momentista ilmenee tarkemmin, mistä asioista erityisesti on esitettävä selvitystä sijaisapukorvausta haettaessa.

7 §. Lausunnot. Pykälän 1 momentin mukaan poroisännän tulisi antaa Melalle lausuntonsa, jossa hän esittää arvionsa kustannusten korvaamisen edellytyksistä. Poroisäntä tuntee paliskunnan poronhoitajat ja heidän porojensa lukumäärän sekä paliskunnan alueella suoritettavat poronhoitotyöt. Siten hän pystyy parhaiten arvioimaan, täytyvätkö sijaisapukorvauksen maksamiselle ehdotetuissa 2 ja 4 §:ssä tarkoitettut edellytykset. Tarkoitus on, että poroisäntä ottaisi myös kantaa siihen, onko sijaisen tekemä työtuntimäärä oikeassa suhteessa ilmoitetuksi tehtyyn työhön. Lausunnon antaisi sen paliskunnan poroisäntä, jonka osakas sijaisapua käyttänyt poronhoitaja on. Menettely olisi vastaava kuin kokeilussa, mutta ehdotetussa säännöksessä säädettäisiin lisäksi menettelystä silloin, kun poroisäntä on estynyt. Siinä tapauksessa lausunnon antaisi poronhoitolain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettu varaisäntä. Jos varaisäntäkin on estynyt, lausunnon antaisi se paliskunnan osakas, jonka paliskunnan hallitus on valinnut poroisännän sijaiseksi. Lausunnon antamista varten poronhoitajan olisi ilmoitet-

tava välittömästi sijaisaputarpeen ilmannut-tua poroisännälle tai hänen sijaiselleen sijaisavun käyttämisestä, jotta tällä olisi mahdollisuus arvioida tilanne mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Pykälän 2 momentin nojalla Mela voisi tarvittaessa pyytää lausunnon myös palis-kunnan hallitukselta silloin, kun kustannus-ten korvaamista koskeva hakemus on ristiriidassa poroisännän lausunnon kanssa tai jos se on muutoin asian selvittämiseksi tarpeel-lista.

8 §. Päätöksen teko ja korvauksen maksaminen. Tarkoitus on, että myös vuonna 2014 sijaisapukorvausta koskevien päätösten teko keskitettäisiin kahdelle poronhoitoalueen Mela-asiamiehelle. Näin päätöksenteko tapahtuisi paikallisesti lähellä palvelunkäyttäjää. Palvelussa turvataisiin saamen kielilain (1086/2003) toteutuminen. Laissa säädetään saamelaisten oikeudesta käyttää omaa kiel-tään tuomioistuimessa ja muussa viranomai-nessa sekä julkisen vallan velvollisuuksista toteuttaa ja edistää saamelaisten kielellisiä oikeuksia.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin päätök-sen laatimisesta ja allekirjoittamisesta vas-taavasti kuin on säädetty Melan antamista maatalousyrittäjän eläkelain mukaisista pää-töksistä. Päätös annettaisiin tiedoksi hallinto-lain 59 §:ssä tarkoitettulla tavallisella tiedok-siannolla. Mainitun säännöksen mukaan ta-vallinen tiedoksianto toimitetaan postitse kir-jeellä vastaanottajalle ja vastaanottajan katso-taan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kor-vauksen maksutavasta. Korvaus maksettaisiin korvauksensaajan ilmoittamalle Euroopan unionissa sijaitsevalle tilille. Ehdotus vastaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU N:o 260/2012) euromääräisiä til-lisiirtoja ja suoraveloituksia koskevista tekni-sistä ja liiketoimintaa koskevista vaatimuk-sista sekä siihen liittyvää asetuksen EY N:o 924/2009 muutosta.

9 §. Perusteettomasti maksetun korvauksen palauttaminen. Pykälässä säädettäisiin perus-teettoman edun palautuksesta samaan tapaan kuin useiden muidenkin julkisista varoista maksettujen etuuksien osalta säädetään. Py-

kälän 1 momentista ilmenevä pääsääntö on, että poronhoitajan perusteettomasti saama etu on perittävä takaisin.

Pykälän 2 momentin mukaan korvaus voi-taisiin jättää osittain tai kokonaan takaisin perimättä, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi eikä sen maksamisen ole katsottava johtu-teen poronhoitajan tai hänen edustajansa vil-pillisestä menettelystä. Poronhoitajan katsot-taisiin menelleen vilpillisesti, jos hän on myötävaikuttanut virheellisen korvauksen maksamiseen esimerkiksi laiminlyömällä eh-dotetun lain 14 §:n mukaisen ilmoitusvelvol-lisuutensa. Takaisinperinnästä luopumista harkittaessa on syytä ottaa huomioon muun muassa poronhoitajan mahdollisuus havaita virhe sekä hänen taloudellinen asemansa. Kokonaisarvion perusteella päätettäisiin, pe-rittääkö aiheettomasti maksettu etuus takai-sin vai luovutaanko takaisinperinnästä. Ta-kaisinperinnästä voitaisiin kuitenkin luopua aina, jos takaisin perittävä määrä on vähäi-nen. Määrää voidaan pitää vähäisenä ainakin silloin, kun takaisinperinnästä hallinnolle ai-heutuvat kustannukset olisivat suuremmat kuin perusteettomasti saatu etu. Takaisinpe-rintäpäätös tulisi tehdä viiden vuoden kulues-sa perusteettoman korvauksen maksamisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin takai-sinperittävään korvaukseen liittyvästä viiväs-tyskorkoseuraamuksesta.

Pykälän 4 momentin mukaan takaisinperin-täpäätöksellä vahvistettu saatava vanhentuisi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta anne-tun lain (706/2007) mukaisesti viidessä vuo-dessä.

10 §. Muutoksenhaku. Ehdotetun lain no-jalla tehdystä Melan päätöksestä saisi valittaa hallinto-oikeuteen. Valitustie olisi sama kuin maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalveluja koskevissa asioissa. Poronhoita-jien sijaisapua koskevien asioiden pieni mää-rä huomioon ottaen on perusteltua keskittää valitukset yhteen hallinto-oikeuteen. Valitus-viranomaiseksi soveltuu parhaiten Rovanie-men hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä pononhoitoalue sijaitsee. Huhtikuun alusta 2014 Rovaniemen ja Oulun hallinto-oikeuksien tuomiopiirit yhdistyvät hallinto-oikeuksien tuomiopiireistä annetun valtioneuvoston ase-tuksen (338/2013) mukaisesti. Sen jälkeen

valitusviranomaisena toimii Pohjois-Suomen hallinto-oikeus.

Viittaus hallintolainkäyttölakiin (586/1996) merkitsee muun muassa, että valituksen tekemiseen sovelletaan hallintolainkäyttölain 22 §:n säännöstä, jonka mukaan valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Hallintolainkäyttölain 26 §:n 1 momentista ilmenevästä pääsäännöstä poiketen esityksessä ehdotetaan, että valituskirjelmä olisi toimitettava hallinto-oikeuden sijasta Melalle. Tämä on perusteltua, jotta pykälän 2 momentin mukainen oikaisumenettely sujuisi joustavasti. Oikaisumenettelyn avulla virheellinen päätös saataisiin korjatuksi joutuisasti ja hallinto-oikeutta kuormittamatta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin jatkovalituksen tekemisestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Koska oikaisumenettelyä ja riippumatonta hallinto-oikeuskäsittelyä voidaan pitää oikeusturvan kannalta riittävänä, jatkovalitus olisi mahdollinen vain korkeimman hallinto-oikeuden myöntämän valitusluvan perusteella.

11 §. Yleinen johto, ohjaus ja valvonta sekä toimeenpano. Sijaisapu edistää poronhoitajien työssä jaksamista ja siitä maksettava korvaus parantaa heidän henkilökohtaista sosiaaliturvaansa. Sen vuoksi sijaisapujärjestelmän yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluisivat sosiaali- ja terveysministeriölle. Lain toimeenpanosta vastaisi Mela.

12 §. Valtion korvaus sijaisavun kustannuksista. Pykälän 1 momentin mukaan Melalle maksettaisiin valtion varoista korvaus poronhoitajien sijaisavusta aiheutuneisiin kustannuksiin. Korvaus kattaisi ne kustannukset, joihin Mela maksaa korvausta poronhoitajille. Sosiaali- ja terveysministeriö maksaisi Melalle ennakkoa valtion talousarviossa tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa pääsääntöisesti kahdessa yhtä suuressa erässä tammi- ja heinäkuussa 2014.

Pykälän 2 momentin mukaan Melan tulisi tehdä sosiaali- ja terveysministeriölle selvitys todellisista kustannuksista viimeistään 20 päivänä toukokuuta 2015. Ministeriö vahvistaisi valtion korvauksen lopullisen määrän viimeistään kesäkuun 25 päivänä 2015.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin liikaa maksetun ennakon käytöstä ja palauttamises-

ta valtiolle. Jos Melalle maksetut ennakot ylittäisivät valtion korvauksen lopullisen määrän, ennakot palautuisivat valtiolle.

13 §. Valtion korvaus hallintokustannuksista. Pykälän 1 momentin mukaan sijaisavun toimeenpanosta aiheutuviin hallintokustannuksiin maksettaisiin valtion varoista kohtuullinen korvaus Melalle. Korvaus määräytyisi laskennallisin perustein, mikä merkitsee, että korvauksen käytöstä ei tehdä tilitystä valtiolle.

Pykälän 2 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö päättäisi korvauksen määrän. Korvaus on tarkoitus vahvistaa ja maksaa samassa yhteydessä maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen toimeenpanosta aiheutuvien Melan hallintokustannusten kanssa.

14 §. Poronhoitajan ilmoitusvelvollisuus. Laissa tarkoitettua korvausta hakeva tai saava poronhoitaja olisi velvollinen antamaan korvauksen maksamiseen vaikuttavat tiedot Melalle sekä oma-aloitteisesti että Melan pyynnöstä.

15 §. Tietojen luovuttaminen ja salassapito. Koska sijaisapuasioissa käsitellään maatalousyrittäjän eläkelain mukaisia vakuutustietoja, pykälän 1 momentti olisi yhteneväinen maatalousyrittäjän eläkelain 139 §:n kanssa. Pykälän 2 momentissa todettaisiin verohallinnon oikeus saada Melalta verotusta varten tarpeelliset, hallussaan olevat tiedot Melan tämän lain nojalla maksamista korvauksista, korvauksen saajista ja korvauksen perusteena olevista kustannuksista.

16 §. Oikeus tietojen saamiseen. Lähtökohteisesti poronhoitajan tulee itse antaa sijaisavun korvaamista koskevan asian ratkaisemista varten tarvittavat tiedot Melalle. Poikkeuksellisesti Melalla voi olla tarve saada lähinnä poronhoitajan yritystoimintaa ja hänelle myönnettyjä eläkkeitä koskevia salassa pidettäviä tietoja. Tällaisia tietoja voi olla poroisännillä ja paliskunnilla sekä veroviranomaisella, eläketurvakeskuksella, eläkesäätiöllä tai muulla eläkelaitoksella. Väestörekisterikeskukselta ja maistraateilta saatavia tietoja voidaan tarvita lähinnä poronhoitajan perheenjäsen määrittelyssä. Pykälässä säädettäisiin edellä luetelluille tahoille velvollisuus tietojen antamiseen Melalle, jos tiedot ovat välttämättömiä sijaisapukorvausta

koskevan asian ratkaisemiseksi tai siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi taikka Melalle tämän lain toimeenpanoa varten annettujen tietojen tarkistamista varten.

17 §. *Melan oikeus käyttää muissa asioissa saatuja tietoja.* Pykälän mukaan Melalla olisi oikeus käyttää poronhoitajan sijaisapuasiaa käsitellessään myös niitä tietoja, joita se on saanut muiden lakisääteisten tehtäviensä hoidon yhteydessä. Mela voisi käyttää näitä tietoja vain jos on ilmeistä, että tiedot vaikuttavat poronhoitajan sijaisavusta maksettavaan korvaukseen ja ne on lain mukaan otettava huomioon päätöksenteossa. Lisäksi edellytetään, että Melalla olisi muutoinkin oikeus saada kyseiset tiedot. Ehdotettu tietojen käytönmahdollisuus on tarpeen, jottei Melan tarvitse hankkia toistamiseen samoja tietoja, jotka jo ovat sen hallussa. Melan tulisi pykälän mukaan etukäteen ilmoittaa tietojen käytönmahdollisuudesta korvauksen hakijalle. Ennakoilmoituksen tekemiseksi riittää, että asianomaisessa hakemuslomakkeessa on ilmoitettu asiasta.

18 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014 ja

sitä sovellettaisiin vuonna 2014 suoritettuun sijaisapuun.

1.2 Maatalousyrittäjän eläkelaki

114 §. *Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tehtävät.* Melan tehtävät laajenisivat esityksessä ehdotetun poronhoitajien sijaisapua vuonna 2014 koskevan lain voimaantulon myötä. Maininta uusista tehtävistä ehdotetaan lisättäväksi pykälän 1 momentin 9 kohtaan. Samalla säännöksestä poistettaisiin tarpeettomana viittaus poronhoitajien sijaisapukokeilusta annettuun lakiin

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**poronhoitajien sijaisavusta vuonna 2014**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Poronhoitajalle korvataan hänen itse järjestämästään ja vuonna 2014 saamastaan sijaisavusta aiheutuneita kustannuksia valtion talousarviossa osoitetun määrärahan rajoissa siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Poronhoitaja

Tätä lakia sovelletaan poronhoitajaan, jolla on yksin tai yhdessä hänelle sukua suoraan alenevassa polvessa olevan ja hänen taloudestaan vakinaisesti elävän alle 18-vuotiaan henkilön kanssa omistuksessaan vähintään 50 poronhoitolain (848/1990) 5 §:ssä tarkoitettua lukuporoa. Lisäksi edellytetään, että hän on velvollinen ottamaan maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 10 §:ssä tarkoitettua vakuutuksen ja hänellä on voimassa sellainen vakuutus tai vireillä hakemus sen saamiseksi. Porojen omistusoikeus ja määrä perustuvat sijaisavun suorittamisajankohtana käytettävissä olevaan viimeksi vahvistettuun poronhoitolain 30 §:ssä tarkoitettuun poroluetteloon. Poroluettelon vahvistamisen jälkeen tapahtuneet muutokset otetaan huomioon vain, jos paliskunnan hallitus on ennen sijaisavun suorittamisajankohtaa vahvistanut muutoksen.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *poronhoitotyöllä* maatalousyrittäjän eläkelain mukaan vakuutettavaa poronhoitotyötä;

2) *perheenjäsenellä* puolisoa ja alle 18-vuotiasta henkilöä, joka elää vakinaisesti poronhoitajan taloudessa ja on poronhoitajalle tai tämän puolisolle sukua suoraan alenevassa polvessa;

3) *puolisolla* aviopuolisoa ja henkilöä, jonka kanssa poronhoitaja jatkuvasti elää yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.

4 §

Korvauksen maksamisen edellytykset

Poronhoitajalle voidaan korvata kustannuksia, joita hänelle aiheutuu siitä, että hän hankkii itselleen sijaisen poronhoitotoihin. Edellytyksenä on, että sijaisavun tarve on johtunut hänen sairauden tai tapaturman aiheuttamasta työkyvyttömyydestään. Kustannusten korvaaminen sijaisavun alkamista seuraavien kuuden peräkkäisen kalenteripäivän jälkeiseltä ajalta edellyttää, että työkyvyttömyys osoitetaan lääkärintodistuksella.

Kustannuksia voidaan korvata vain, jos ne ovat aiheutuneet sellaisten sijaisavun suorittamisajankohtana välttämättömien poronhoi-

totöiden hoitamisesta, jotka poronhoitaja olisi itse tehnyt omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun, jollei olisi ollut työkyvyttö.

Kustannuksia ei korvata poronhoitajalle, joka sijaisavun suorittamisajankohtana saa työntekijän eläkelain (395/2006) 3 §:ssä mainitun lain mukaista toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä, täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruista kuntoutustukea tai työttömyyseläkettä.

Kustannuksia ei korvata myöskään, jos:

1) sijaisena on toiminut poronhoitajan perheenjäsen;

2) poronhoitajan perheenjäsen olisi voinut tehdä sijaisen tekemän työn;

3) työtä varten on myönnetty muuta julkista rahoitustukea;

4) työ kuuluu poronhoitajan tehtäviin hänen ollessaan työsuhteessa tai toimeksiantosuhteessa paliskuntaan;

5) työ kuuluu poronhoitajan hoitamaan luottamus- tai hallintotehtävään tai vastaavaan tehtävään; tai

6) työ muodostuu sellaisesta porotuotteen jalostuksesta, joka ei ole tuotteen säilyvyyden kannalta välttämätöntä.

5 §

Korvauksen määrä

Sijaisavusta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata enintään 150 tunnilta poronhoitajaa kohti.

Korvaus on poronhoitajalle sijaisavun järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten suuruinen, kuitenkin enintään 17 euroa tunnilta.

Sijaisavun järjestämisestä aiheutuneina kustannuksina pidetään:

1) poronhoitajaan työsuhteessa olevalle työntekijälle maksettua palkkaa sosiaaliturvakuluineen; ja

2) työkorvausta, joka on maksettu ennakoperintärekisteriin merkitylle palvelun tuottajalle.

Edellä 2 momentissa mainittu rahamäärä vastaa työntekijän eläkelain 96 §:n 1 momentissa tarkoitetun palkkakertoimen tasoa vuonna 2010.

6 §

Korvauksen hakeminen

Korvausta haetaan Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta (*Mela*).

Korvausta on haettava kahden kuukauden kuluessa kustannusten perusteena olevan sijaisapujaksen päättymisestä, kuitenkin viimeistään 31 päivänä tammikuuta 2015. Korvaus voidaan myöntää, vaikka sitä ei ole haettu määräajassa, jos korvauksen epääminen myöhästymisen vuoksi olisi kohtuutonta.

Hakemukseen on liitettävä sijaisen selvitys sijaisavusta. Hakemuksesta ja sen liitteistä on käytävä ilmi:

1) sijaisavun ajankohta;

2) sijaisen hoitamat tehtävät;

3) sijaisavun järjestämisestä aiheutuneet kustannukset;

4) muut kustannusten korvaamiseksi tarvittavat tiedot.

7 §

Lausunnot

Poronhoitolain 19 §:ssä tarkoitetun poroisännän tai tämän ollessa estynyt mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitetun poroisännän sijaisen on annettava Melalle lausuntonsa, josta ilmenee tarvittavassa laajuudessa hänen arvionsa siitä, täytyvätkö kustannusten korvaamisen edellytykset. Lausunnon antaa sen paliskunnan poroisäntä, jonka osakas sijaisapua käyttänyt poronhoitaja on. Poronhoitajan on ilmoitettava poroisännälle sijaisavun järjestämisestä välittömästi sijaisaputarpeen ilmaannuttua.

Mela voi pyytää paliskunnan hallitukselta lausunnon, jos kustannusten korvausta koskeva hakemus on ristiriidassa 1 momentissa tarkoitetun lausunnon kanssa tai jos se on muutoin asian selvittämiseksi tarpeellista.

8 §

Päätöksenteko ja korvauksen maksaminen

Päätös voidaan antaa automaattisessa tietojenkäsittelyssä tai muutoin ainakin osittain painomenetelmää käyttäen aikaansaatusa

asiakirjana. Tällöin allekirjoitus voidaan merkitä päätökseen koneellisesti. Päätös annetaan tiedoksi asianosaiselle hallintolain (434/2003) 59 §:ssä säädetyllä tavalla.

Mela maksaa korvauksen korvauksensaajan ilmoittamalle Euroopan unionin jäsenvaltiosta sijaitsevassa pankissa olevalle tilille.

9 §

Perusteettomasti maksetun korvauksen palauttaminen

Jos korvausta on maksettu perusteettomasti, korvauksen saaja on velvollinen palauttamaan liikaa saamansa korvauksen Melalle.

Mela voi luopua takaisinperinnästä osittain tai kokonaan, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi eikä perusteettomasti maksetun korvauksen maksamisen ole katsottava johtuneen korvauksen saajan tai hänen edustajansa villisistä menettelyistä. Mela voi luopua takaisinperinnästä myös silloin, kun takaisinperittävä määrä on vähäinen. Päätös takaisinperinnästä on tehtävä viiden vuoden kuluessa perusteettoman korvauksen maksamisesta.

Jos takaisinperintäpäätöksellä vahvistettua saatavaa ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan periä vuotuista viivästyskorkoa eräpäivästä lukien korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa säädetyn korkokannan mukaisesti. Eräpäivä saa olla aikaisintaan kahden viikon kulluttua takaisinperintäpäätöksen antamisesta.

Takaisinperintäpäätöksellä vahvistettu saatava viivästyskorkeineen on suoraan ulosotokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

10 §

Muutoksenhaku

Melan päätöksestä saa valittaa Rovaniemen hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valituskirjelmä on toimitettava muutoksenhakuajassa Melalle.

Melan on oikaistava päätöksensä, jos se hyväksyy valituksen kaikilta osin. Muussa tapauksessa Melan on toimitettava valituskir-

jelmä, lausuntonsa sekä asiassa kertyneet asiakirjat viipymättä ja viimeistään 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä Rovaniemen hallinto-oikeudelle.

Hallinto-oikeuden päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

11 §

Yleinen johto, ohjaus ja valvonta sekä toimeenpano

Tässä laissa tarkoitetun toiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Tämän lain toimeenpanosta vastaa Mela.

12 §

Valtion korvaus sijaisavun kustannuksista

Valtion varoista korvataan Melalle 4 §:ssä tarkoitettujen korvausten maksamisesta aiheutuneet kustannukset valtion talousarviossa osoitetun määrärahan rajoissa. Korvaus maksetaan ennakoina kahtena yhtä suurena eränä tammi- ja heinäkuussa 2014 siten, että ennako on Melan käytettävissä kuukauden ensimmäisenä pankkipäivänä. Sosiaali- ja terveysministeriö voi erityisestä syystä maksaa ennakkoa edellä säädetystä poiketen, jos Melan valmius maksaa tässä laissa tarkoitettuja korvauksia muutoin vaarantuisi.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa viimeistään 25 päivänä kesäkuuta 2015 valtion korvauksen lopullisen määrän. Tätä varten Melan on toimitettava ministeriölle selvitys kustannuksista viimeistään vahvistamista edeltävän kuukauden 20 päivänä.

Jos Melalle maksetut ennakot ylittävät valtion korvauksen lopullisen määrän, Melan on palautettava liikaa saamansa määrä valtiolle.

13 §

Valtion korvaus hallintokustannuksista

Valtion varoista suoritetaan Melalle kohtuullinen korvaus tämän lain mukaisten teh-

tävien hoitamisesta Melalle aiheutuvista hallintokustannuksista.

Sosiaali- ja terveysministeriö päättää Melan esityksestä I momentissa tarkoitetun korvauksen määrän ja suorittaa korvauksen Melalle maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 §:ssä tarkoitetun korvauksen yhteydessä.

14 §

Poronhoitajan ilmoitusvelvollisuus

Poronhoitajan on ilmoitettava Melalle itsään, perhettään ja poronhoitotyötään koskevista seikoista, jotka voivat vaikuttaa tämän lain mukaisen korvauksen saamiseen tai maksettavan korvauksen määrään.

15 §

Tietojen luovuttaminen ja salassapito

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n I momentin 20 kohdassa säädetään, salassa pidettäviä ovat myös sellaiset tämän lain toimeenpanoon liittyvät asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, jotka koskevat poronhoitajan taloudellista asemaa.

Melalla on oikeus sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset, tämän lain toimeenpanoon perustuvat hallussaan olevat tiedot maksamistaan korvauksista, korvauksen saajista ja korvauksen perusteena olevista kustannuksista.

16 §

Oikeus tietojen saamiseen

Paliskunta, poroisäntä, poroisännän sijainen sekä veroviranomainen, Väestörekisterikeskus, maistraatti, Eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos ovat velvollisia antamaan Melalle sen pyynnöstä maksutta ja salassapitosäännösten estämättä hallussaan olevat tiedot, jotka koskevat poronhoitajan yritystoimintaa ja hänelle myönnettyjä eläkkeitä, sekä muut tiedot, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan asian ratkaisemiseksi tai siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi taikka Melalle tämän lain toimeenpanoa varten annettujen tietojen tarkistamiseksi.

17 §

Melan oikeus käyttää muissa asioissa saatuja tietoja

Melalla on oikeus yksittäistapauksessa käyttää tämän lain mukaista asiaa käsitellessään muiden sille säädettyjen tehtävien hoitamista varten saamiaan tietoja, jos on ilmeistä, että nämä tiedot vaikuttavat tämän lain mukaiseen korvaukseen ja tiedot on lain mukaan otettava huomioon päätöksenteossa ja Melalla olisi oikeus saada nämä tiedot muutenkin erikseen. Korvauksen hakijalle tulee ilmoittaa etukäteen mahdollisesta tietojen käytöstä.

18 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

2.

Laki**maatalousyrittäjän eläkelain 114 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 114 §:n 1 momentin 9 kohta, sellaisena
 kuin se on laissa 1266/2009, seuraavasti:

114 §

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tehtävät

Maatalousyrittäjien eläkelaitos huolehtii:

9) maatalousyrittäjien lomituspalveluista
 siten kuin maatalousyrittäjien lomituspel-
 lulaissa (1231/1996) säädetään, turkistuotta-
 jien lomituspelvuista siten kuin turkistuot-

tajien lomituspelvuista annetussa laissa
 (1264/2009) säädetään sekä poronhoitajien
 sijaisavusta siten kuin poronhoitajien si-
 jaisavusta vuonna 2014 annetussa laissa (/)
 säädetään;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 2013

Pääministeri**JYRKI KATAINEN**Sosiaali- ja terveysministeri *Paula Risikko*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

2.

Laki

maatalousyrittäjän eläkelain 114 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 114 §:n 1 momentin 9 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1266/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

114 §

114 §

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tehtävät

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tehtävät

Maatalousyrittäjien eläkelaitos huolehtii:

Maatalousyrittäjien eläkelaitos huolehtii:

9) maatalousyrittäjien lomituspalveluista siten kuin maatalousyrittäjien lomituspalvelulaissa (1231/1996) säädetään, turkistuottajien lomituspalveluista siten kuin turkistuottajien lomituspalveluista annetussa laissa (1264/2009) säädetään sekä poronhoitajien sijaisapukokeilusta siten kuin poronhoitajien sijaisapukokeilusta annetussa laissa (1265/2009) säädetään; ja

9) maatalousyrittäjien lomituspalveluista siten kuin maatalousyrittäjien lomituspalvelulaissa (1231/1996) säädetään, turkistuottajien lomituspalveluista siten kuin turkistuottajien lomituspalveluista annetussa laissa (1264/2009) säädetään ja *poronhoitajien sijaisavusta siten kuin poronhoitajien sijaisavusta vuonna 2014 annetussa laissa (/) säädetään*; ja

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*